

Zápis

z obhajoby disertační práce paní PhDr. et Bc. Ivy Poláčkové Šolcové konané dne 11. prosince 2012.

Téma práce „Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince“.

Přítomní: doc. PhDr. Milan Rymeš, CSc. (předseda), Prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc. (zástupce předsedy), doc. PhDr. Eva Bedrnová, CSc., prof. PhDr. Jaromír Janoušek, CSc., PhDr. Ivan Slaměník, CSc. (školitel), Doc. PhDr. Jiří Šípek, CSc., Ph.D.

Předseda komise p. PhDr. Milan Rymeš, CSc. Zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitel představil doktorandku a seznámil komisi s uchazečkou a její dizertační prací.

Kandidátka seznámila přítomné se svou dizertační prací. Sdělila zejména, jakým způsobem nazírá klíčový pojem regulace emocí a v jakých třech perspektivách – zdraví, etnokulturní zázemí a vývoj jedince – se jím ve své práci zabývá. Ozřejmila, že její práce sestává ze dvou kapitol teoretických a tří výzkumných studií, jejichž výstupy byly publikovány ve významných českých a mezinárodních časopisech. Regulaci emocí představila jako fascinující pojem a velmi živou vědeckou otázku, která je důležitá napříč řadou psychologických oborů a disciplín. Definovala regulaci emocí jako proces, který ovlivňuje, jaké emoce a kdy máme, zda je dáváme či nedáváme najevo nebo jakou valenci jejich prožitku přikládáme. Upozornila na možnost regulace emocí v souvislosti se zdravím jedince, kterým se zabývá i jedna z jejích studií, zkoumající úctyhodný soubor 394 osob z řad dospívajících, zdravých a nemocných dospělých. Výzkum neprokázal, že by nemocní jedinci projevovali výrazně více emocí než zdraví, ale poukázal na to, že zdraví dospělí jedinci potlačují jednu emoci (závist) a obecně volí mírné potlačení emocí. Druhá studie kandidátky se soustředila na kulturní proměnné v souvislosti s regulací emocí a byla součástí většího mezinárodního projektu, který sklídl velký ohlas ve vědecké komunitě a je hojně citován. V rámci něj hodnotila stovka vysokoškolských studentů rozsáhlý soubor sociálních interakcí a posuzovali, jak by měli zachovat a jakou primární emoci cítí. Výsledky ukazují, že studenti projevovali emoce méně, než je cítili, přičemž nejčastěji potlačovali emoci pohrdání. Zároveň se neprokázaly rozdíly mezi ženami a muži a maskování a změny ve významu emoce nebyly příliš zastoupeny. Konečně třetí studie se zabývala srovnáním emocionality mezi českou a slovenskou populací. Konkrétně šlo o srovnání 251 VŠ studentů a výzkum se soustředil na to, jak často prožívají emoce a jak je dávají najevo. Zda mají v ČR i na Slovensku tyto emoce srovnatelné valence a konotace. Co se týče valence, byl nalezen rozdíl pouze u emoce lítosti (která je v ČR vnímána spíše negativně v SR pak spíše pozitivně), překvapily pak negativní konotace emoce hrdosti u českých respondentů. Autorka uvádí také otevřenější projev emocí ve Slovenské populaci.

Poté oponenti Doc. PhDr. Jiří Šípek, CSc. a Doc. PhDr. Mária Bratská, Ph.D. (za níž v zastoupení přečetl její posudek předseda komise doc. Milan Rymeš, CSc.) přednesli závěry svých posudků.

Kandidátka PhDr. et Bc. Iva Poláčková Šolcová odpověděla na posudky oponentů. S hodnocením doc. Šípka vyjádřila souhlas a upozornila na častý souboj mezi tím, co autenticky prožívám a co si mohu dovolit projevit navenek. Vysvětlila, že s pojmem regulace emocí nepracuje jen jako s kontrolou

emocí, ale i jako s pokrokem v kognitivních procesech. Dále představila pojem „kognitivně-afektivní fuga“, který na hudební terminologii demonstuje neoddělitelnost kognice a emocí, které se projevují současně a společně.

Poté se Dr. Poláčková Šolcová vyjádřila i k hodnocení doc. Bratské. Vyslovila souhlas s technickými připomínkami ke své práci, např. co se týče zkracování autorů pomocí „et al.“ již od dvou jmen výše. Naopak co se týče nejasnosti jejího autorského podílu na statích, které byly publikovány s více spoluautory, poukázala na to, že je vždy prvním autorem a že z jejího pohledu se autorský podíl jeví jako jasný. Předseda komise Doc. Rymeš se připojil s poznámkou, že někdy bývá zvykem vyjadřovat autorství v procentuálních podílech. Co se týče výtky Doc. Bratské k názvu jedné z pasáží, uvedla Dr. Poláčková, že naopak tento název byl doporučen recenzentem časopisu Československá psychologie a že to reflektuje trend více „marketingových“ názvů. Dále upozornila na to, že definici slova „afekt“ pro účely své práce zavedla jinak, než jak jej chápe Doc. Bratská z čehož vyplynulo určité nedorozumění, ale že tato terminologická diskuze probíhá v rámci oboru dlouhodobě a není dosud ukončena.

Následně se oponenti vyjadřují k vystoupení kandidáta. Předseda komise Doc. Rymeš (zastupující Doc. Bratskou) uvedl, že kandidátka se s námitkami úspěšně vypořádala. Doc. Šípek poté reagoval na termín „fuga“ a dodal, že polyfonie emocí a afektivity by neměla být zpochybněna a uvedl související terapeutickou zkušenost, kde také k emocím přistupujeme přes afektivní či kognitivní složku. Zároveň upozornil na zajímavou skutečnost, že vystavením se vlastní emotivitě se paradoxně učíme od ní mít určitý odstup, reflektovat ji. Na závěr vyjádřil svou spokojenost s odpověďmi kandidátky.

Diskuze

Do následující diskuze se nejprve zapojit školitel Dr. Poláčková Šolcová, PhDr. Ivan Slaměník, CSc. se několika poznámkami. Nejprve uvedl, že ačkoliv sám nepreferuje výzkumy na VŠ studentech v případě mezinárodního výzkumu to bylo součástí zadání a zároveň populace nabízející vhodnou příležitost ke srovnání. Dále připomenul, že v pojmu regulace emocí jde o regulaci ve vztahu k sociálnímu prostředí. A konečně dodal, že může doložit, že nedošlo Dr. Poláčkovou Šolcovou k převzetí nějakého jeho díla, že práce je skutečně její.

Druhým vystupujícím v diskusi byl prof. PhDr. Jaromír Janoušek, CSc., který konstatoval dobrou orientaci kandidátky v problematice a vnesl dvě otázky. Zda má regulace emocí jen jednu dimenzi „držet uzdu“ a „popustit uzdu“ či jich má více. A dále zda dotazníkové šetření v sobě již implicitně neskryvá nutnost regulovat na úkor autenticity projevu.

Kandidátka dr. Poláčková Šolcová uvádí, že kromě možnosti oslabit či zesílit projev emoce zkoumali i možnost jejich maskování, ale zdá se, že to respondenti nejsou s to reflektovat. Že se na to neumíme zeptat a srozumitelná je jen tato jedna dimenze. Co se týče dotazníkové metody, kandidátka vyjádřila lítost, že neměla k dispozici lepší metody a uvedla jiné varianty možného přístupu, ale i jejich problematičnost. Např. obtížnost kódování videozáznamů emocí nebo dostupnost vybavení pro experimentální zkoumání. Upozornila také na důležitost kontextu pro vnímání emoce.

Závěrem vstoupila do diskuze doc. PhDr. Eva Bedrnová, CSc., která vyjádřila zájem o sociální stránku emocí a možnosti tréninku regulace emocí např. v populaci studentů či manažerů. Poukázala na to, že

zejména v manažerské populaci jsou některé emoce „zatuhlé“ a manažeři zápasí s tím, jak a do jaké míry vyjadřovat emoce vůči svým podřízeným.

Dr. Poláčková Šolcová konstatovala, že právě na související témata vede v rámci svého působení na ČVUT několik diplomových prací a že i ona přikládá tomuto tématu význam.

Poté se již do rozpravy nikdo nepřihlásil a bylo přikročeno k hlasování.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování: Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsal: Mgr. Alek Lačev

Podpis předsedy komise: